

בס"ד, ו' תשרי התשפ"ו

זבחים י"ד – פיגול בטבילת אצבע, שיטת רבי שמעון בהולכה, והולכה בזר ושלא ברגל

שאלות:

1. ציפור טבלה בדם של פר כהן משיח, והכהן שניסה לתפוס אותה התלכלך בדם. הוא יכול להזות את הדם הזה על הפרוכת?

המשך הדיון: האם טבילת אצבע מפגלת?

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם, בניסיון ליישב את שתי הברייתות הסותרות בשאלה האם טבילת אצבע מפגלת.

- **דחיית התירוץ הקודם:** כזכור, הגמרא דחתה את האפשרות שהברייתא המכשירה היא כשיטת **רבי שמעון**, מכיוון שלשיטתו אין פיגול כלל בחטאות פנימיות (כי למדנו דין פיגול משלמים, שהם נעשים על המזבח החיצון).
- הגמרא מציעה תירוץ חדש: שתי הברייתות הן כשיטת **חכמים**, ואין סתירה ביניהן. יש להבחין בין שני סוגי חטאות:
 - **בחטאות פנימיות**, שטבילת האצבע בהן היא עבודה הכרחית (שנאמר בהן "וְטָבַל"), מחשבת פיגול כן פוסלת.
 - **בחטאות חיצוניות**, מחשבת פיגול לא פוסלת. רש"י מסביר שהסיבה לכך היא שבחטאות חיצוניות לא נאמרה עבודה של "טבילת אצבע" כלל, אלא "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֹטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ", ופסוק זה מתייחס לעבודת קבלת הדם.
- **הגמרא מקשה**, אם ככה, מה החידוש בברייתא שאומרת שבחטאות חיצוניות אין פיגול בטבילת אצבע? הרי זה ברור, אין שם בכלל עבודה כזו!
 - **הגמרא מתרצת** שבגלל שנאמר "וְלָקַח" בחטאות החיצוניות, אם למשל בא קוף ושם דם על ידו של הכהן (במקום שהכהן יקבל את הדם), ברור שהכהן עדיין צריך לטבול את אצבעו בדם הזה כדי לבצע את הנתונה. במקרה כזה, היה מקום לחשוב שהצורך הזה הופך את הטבילה לעבודה חשובה שמפגלת, כאילו היה כתוב "וְטָבַל". לכן, באה הברייתא וחידשה שגם במקרה כזה, אין פיגול בטבילת אצבע בחטאות חיצוניות.
- 2. ברוך כהן מביא את הבזיכים של לחם הפנים לכיוון המזבח החיצון וחושב להקטיר אותם ביום שני. האם הולכת הבזיכים למזבח נפסלת בגלל המחשבה הזו?

שיטת רבי שמעון בפסול הילוך

הגמרא חוזרת לדון בשיטת **רבי שמעון** מהמשנה, שמכשיר מחשבת פסול בהילוך בטענה ש"אפשר לבטלה".

- **ריש לקיש** אומר ש**רבי שמעון** מודה ש**בהולכת חטאות פנימיות**, מחשבת פסול כן פוסלת. הסיבה היא שהולכה זו היא "עבודה שאי אפשר לבטלה" (כי השחיטה נעשית בעזרה וההזאה בהיכל).

○ הגמרא מקשה על ריש לקיש, והרי רבי שמעון סובר שכל קורבן שהוא לא על המזבח החיצון (כמו חטאות פנימיות) אין בו דין פיגול!

○ רבי יוסי ברבי חנינא מתרץ, שלמרות שאין בהן פיגול לעניין כרת, רבי שמעון מודה שהן נפסלות במחשבת 'חוץ לזמנו'. הוא לומד את זה בקל וחומר: ומה מחשבת 'שלא לשמו', שכשרה בשלמים, פוסלת בחטאת – קל וחומר שמחשבת 'חוץ לזמנו', שפוסלת בשלמים, שתפסול בחטאת.

○ האם גם 'חוץ למקומו' פוסל? הגמרא ממשיכה ושואלת: מצאנו מקור לכך ש'חוץ לזמנו' פוסל, אבל מאיפה נלמד שגם מחשבת 'חוץ למקומו' פוסלת בהולכת חטאות פנימיות? הגמרא מציעה שני מקורות ללימוד:

1. מקל וחומר מ'שלא לשמו' כדלעיל, ולא ניתן לפרוך את הקל וחומר מ'שלא לשמו' בטענה שחוץ למקומו לא נוהג בבמה לעומת ש'לא לשמו', כי זה לא שייך לפסח וחטאת, שהם ממילא לא נוהגים בבמה.

2. מהיקש מפורש בפסוק של פיגול (ואם האכל יאכל), המקיש את דין 'חוץ למקומו' לדין 'חוץ לזמנו'.

○ בירור מקרים שבהם ההולכה לא הכרחית: רבא מציג סדרה של מקרים, התלויים במחלוקות אחרות, שבהם גם הולכת חטאות פנימיות יכולה להיחשב כ"עבודה שאפשר לבטלה", ולכן, לפי שיטת רבי שמעון, מחשבת פסול לא תפסול בהן למשל:

1. אם רבי שמעון סובר כבנו, שניתן לשחוט קדשי קדשים גם בין האולם למזבח, אז ההולכה לא הכרחית עד פתח האולם, והמחשבה תפסול רק משם ואילך לתוך ההיכל.

2. אם רבי שמעון סובר כרבי יהודה, שרצפת העזרה כולה קדושה כמזבח, אז בהולכת ביזיח הלבונה של לחם הפנים מתוך השולחן שבהיכל החוצה, המחשבה תפסול רק בהליכה מפתח ההיכל לכיוון היציאה, לאורך האולם שלפני ההיכל ועד לעזרה. כי בהיכל אפשר להעמיד את השולחן בכל מקום, ובעזרה אפשר להקטיר על הרצפה.

3. רבא מציג אפשרויות נוספות, התלויות בהגדרת הפתחים (של היכל ואולם) וביכולת לבצע "הולכה" בהושטת יד בלבד.

4. ואם רבי שמעון סובר שהולכה נעשית רק בהושטת יד, ללא תזוזת הרגליים, אז בכלל לא צריך 'הולכה' – ואז המחשבה לא תפסול בכלל.

3. אריה, שאינו כהן, קיבל מיד הכהן את מזרק הדם של קורבן הפסח והוליך אותו למזבח. האם הקורבן כשר?

האם הולכה כשרה בזר?

הגמרא דנה בשאלה האם עבודת הולכת הדם כשרה אם נעשתה על ידי זר (שאינו כהן).

○ מחלוקת רב חסדא ורב ששת: אביי ביקש מהמתורגמן של רב חסדא לשאול אותו מה הדין.

○ רב חסדא אומר שהיא כשרה, ומביא ראיה מהפסוק "וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם מִיָּדָם וְהַלְוִיִּם מִפְּשִׁיטֵיהֶם", שממנו משמע שהכהנים מעורבים רק בזריקה, ולא בהולכה.

○ **רב ששת** מקשה מבריייתא מפורשת שאומרת שהולכה בזר – **פסולה**. והגמרא מתרצת את הפסוק בכך שהזרים שימשו רק כ"אצטבא" (מדף) להחזקת הדם, וההולכה נעשתה על ידי הכהנים.

○ **שיטת רבה ורב יוסף**: שהשאלה תלויה במחלוקת התנאים במשנה: לשיטת **רבי שמעון**, שהולכה לא עבודה הכרחית, היא כשרה בזר. לשיטת **חכמים**, שהולכה היא עבודה, היא פסולה בזר.

○ **מהלך הדיון**:

▪ **אביי מקשה** עליהם משחיטה, שהיא הכרחית ובכל זאת כשרה בזר. הם מתרצים ש"שחיטה לאו עבודה היא".

▪ הגמרא **מקשה** על כך: הרי שחיטת פרה אדומה (שהיא 'קדשי בדק הבית') פסולה בזר, קל וחומר ששחיטת 'קדשי מזבח' תיחשב עבודה. הגמרא **דוחה** ומסבירה שאין ללמוד מפרה אדומה, כי ישנם דברים (כמו מראות נגעים) שאינם עבודה ובכל זאת דורשים כהן.

▪ בסוף, הגמרא מוכיחה מהולכת איברים לכבש (שהיא לא הכרחית ובכל זאת פסולה בזר) שאין קשר בין היות העבודה הכרחית לבין כשרותה בזר. יתרה מזאת, ומה הולכת איברים, שלא מעכבת את הכפרה, צריכה כהן, הולכת הדם, שכן מעכבת את הכפרה, לא כל שכן?

▪ **עולא** פסק בשם **רבי אלעזר**: שהולכה בזר פסולה אפילו לשיטת **רבי שמעון**.

4. בזמן הקרבת הפסח, הכהנים עומדים בשורה ומעבירים את מזרקי הדם מיד ליד, בלי ללכת. האם זו נחשבת עבודת "הולכה" כשרה?

האם הולכה שלא ברגל נחשבת הולכה?

הגמרא מסיימת בשאלה האם הולכה שנעשתה שלא על ידי הליכה ברגל (למשל, בהושטת יד או במסירה מיד ליד) נחשבת לעבודת הולכה.

○ **ניסיונות הוכחה ודחייתם**: הגמרא בוחנת מספר מקרים:

1. מהבריייתא שפוסלת הולכה ב**יושב**, הגמרא מנסה לדייק שהולכה בעומד (שלא הולך ברגל) כשרה. **הדחיה**: אולי "יושב" הפסול הוא מי שזז קצת, וה"עומד" הכשר הוא מי שזז קצת ברגליו ("דנייד פורתא").

2. מתיאור הכהנים המעבירים את דם הפסח **מיד ליד**, הגמרא מנסה להוכיח שאין צורך בהליכה. **הדחיה**: גם שם הם זזים קצת, והתיאור נועד ללמד על "ברוב עם הדרת מלך".

○ הגמרא מביאה ראיה מהדין במשנה בדף לב לקמן, של "קיבל הכשר ונתן לפסול, יחזיר לכשר". **רש"י** מסביר שאם הולכה שלא ברגל הייתה נחשבת הולכה, הכהן הכשר כבר היה מסיים את עבודתו במסירה לפסול. העובדה שהפסול צריך להחזיר את הדם לכשר כדי שיוליכו, מוכיחה שהמסירה הראשונה לא נחשבה להולכה. הגמרא דוחה גם את ההוכחה הזו, כי אפשר להסביר שהכוונה להחזיר-לתת לכהן כשר אחר שימשיך משם ואילך את ההולכה.

○ **עולא** פוסק בשם **רבי יוחנן**: ש"הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה".